
OBSAH

Předmluva	11
---------------------	----

PRVNÍ DÍL – OBECNÝ MODEL TERAPEUTICKÉ KOMUNITY

ČÁST I: VZNIK A VÝVOJ TERAPEUTICKÝCH KOMUNIT

1. Pojem terapeutické komunity	17
1.1 Výchozí definice	17
1.2 Rozměr společenství	18
1.3 Rozměr terapie	19
1.4 Další přístupy k definování terapeutické komunity.	20
2. Demokratické terapeutické komunity	23
2.1 Zrození terapeutických komunit z armádní psychiatrie	23
2.2 Předchůdci a souvislosti demokratických terapeutických komunit	25
2.3 Terapeutická komunita v pojetí Maxwella Jonese	28
2.4 Přínosy a rozpory v koncepci terapeutických komunit	30
2.5 Další rozvoj demokratických terapeutických komunit	33
3. Hierarchické terapeutické komunity	35
3.1 Původ hierarchických terapeutických komunit	35
3.2 Synanon	35
3.3 Souvislosti Synanonu	36
3.4 Daytop Village a počátky „konceptu“	38
3.5 Další hierarchické terapeutické komunity	41
4. Vývojová úskalí terapeutických komunit.	45
4.1 Rozvoj farmakoterapie	46
4.2 Reformy v oblasti péče o duševní zdraví	46
4.3 Změny v organizaci a financování zdravotnických a jiných pomáhajících služeb	49
4.4 Rozšíření behaviorálních terapeutických programů	50
4.5 Hodnotové posuny ve společnosti	51
4.6 Změna klimatu v odborných kruzích a nároků na odbornou práci	52
5. Terapeutické komunity dnes.	53
5.1 Využívání modelů terapeutické komunity	53
5.2 Proměny a adaptace terapeutických komunit.	53
5.3 Dvě linie a jejich styčné body	57
5.4 Společné znaky terapeutických komunit	60
5.5 Dnešní rozdíly mezi demokratickými a hierarchickými terapeutickými komunitami	62
6. Terapeutické komunity v České republice	65
6.1 Od léčebného kolektivu k terapeutické komunitě	65
6.2 Apolinář.	66
6.3 Lobeč a další psychiatricko-psychotherapeutické terapeutické komunity	68
6.4 SUR	69
6.5 Terapeutické komunity po vzniku SUR	71
6.6 Terapeutické komunity pro drogově závislé	73

ČÁST 2: IDENTITA TERAPEUTICKÝCH KOMUNIT
– FILOSOFIE A ZÁKLADNÍ PRVKY

7. Filosofie terapeutických komunit – společenství, člověk a jeho cesta ke zralosti.	77
7.1 Společenství	77
7.2 Demokratické ideály	78
7.3 Člověk a jeho cesta	78
7.4 Klient terapeutické komunity a jeho psychická porucha	79
7.5 Léčebná filosofie a diagnostické okruhy	81
8. Filosofie terapeutických komunit – změna a úzdrava.	85
8.1 Změna.	85
8.2 Úzdrava a nový životní styl	86
8.3 Politika změny – změna a politika	89
9. Pravidla a normy terapeutické komunity	91
9.1 Metaprávidla	91
9.2 Bezpečí	92
9.3 Sex a erotika	94
9.4 Uspořádání času	94
9.5 Zapojení.	95
9.6 Provozní pravidla, normy a zvyky	96
9.7 Pravidla o moci a odpovědnosti	96
9.8 Zacházení s pravidly	97
10. Role a komunikace	101
10.1 Role personálu a role klientů	101
10.2 Práce na sobě	101
10.3 Role člena komunity	103
10.4 Poskytování vzoru a příkladu	104
10.5 Moc a odpovědnost	105
10.6 Role ve vztahu k procesu v terapeutické komunitě	105
10.7 Udržování a naplňování struktur nezbytných pro terapeutický charakter komunity	106
10.8 Zajišťování, využívání a přenášení učící zkušenosti	107
10.9 Utváření terapeutické komunikace	108
10.10 Udržování vnějších vztahů	109
11. Strukturovaný program	111
11.1 Řád, režim a program terapeutické komunity.	111
11.2 Komunitní setkání.	113
11.3 Skupiny v terapeutické komunitě	115
11.4 Práce jako součást léčby	117
11.5 Volnočasové aktivity	117
12. Rituály v terapeutických komunitách	119
12.1 Místo rituálů v životě a působení terapeutických komunit	119
12.2 Komunitní symboly	120
12.3 Přijímací rituály	121
12.4 Etapové rituály	123
12.5 Ukončovací rituály	123
12.6 Rituály očistění a smíření	125
12.7 „Velké komunity“ a jiné svátky	126

ČÁST 3: ÚČINNÉ FAKTORY TERAPEUTICKÝCH KOMUNIT

13. Faktory společné různým psychoterapiím	129
13.1 Úvod do tématu účinných faktorů terapeutických komunit.	129
13.2 Pozitivní očekávání	130
13.3 Terapeutický vztah	131
13.4 Hawthornský efekt	132
13.5 Zvyšování vědomí.	132
13.6 Katarze, emoční uvolnění	133
13.7 Vybírání, otázka volby	134
13.8 Tvarování chování	135
14. Účinné faktory skupinové psychoterapie	137
14.1 Účinné faktory podle Kratochvíla a Yaloma	137
14.2 Členství, soudržnost, vzájemná podpora a pomoc	138
14.3 Sebeprojevení, katarze	140
14.4 Interpersonální učení	141
14.5 Získávání nových informací, nácvik nového chování, socializace	143
14.6 Existenciální faktory	144
15. Principy působení terapeutické komunity dle Haigha a Camplingové	145
15.1 Východiska terapeutické komunity jako prostředí sekundárního emočního vývoje	145
15.2 Attachment (přímknutí)	146
15.3 Containment (obsahování/ohraničování)	148
15.4 Komunikace: Já a ti druzí, My a ti ostatní	150
15.5 Zapojení	151
15.6 Jednání	152
16. Léčebné faktory v terapeutické komunitě dle Kooymana	153
17. Využívání účinných faktorů terapeutické komunity	163
17.1 Účinné faktory a psychoterapeutický proces v terapeutické komunitě	163
17.2 Zapojování účinných faktorů: vliv organizačního rámce	164
17.3 Zapojování účinných faktorů: možnosti a meze u jednotlivých diagnostických okruhů	165

DRUHÝ DÍL – TERAPEUTICKÉ KOMUNITY V LÉČBĚ ZÁVISLÝCH

ČÁST 4: TERAPEUTICKÉ KOMUNITY PRO DROGOVĚ ZÁVISLÉ
– ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY

18. Organizace a struktura	175
18.1 Rekapitulace vývoje: Synanon a „na konceptu založené“ terapeutické komunity.	175
18.2 Generické terapeutické komunity.	177
18.3 Autonomie a její limity	177
18.4 Komunita jako ostrov	178
18.5 Kardinální pravidla	179
18.6 Struktury, které upevňují	180
18.7 Koncept „správného života“	181
19. Profil a koncept klienta	183
19.1 Klientela terapeutické komunity	183

19.2	Indikace pro léčbu v terapeutické komunitě	184
19.3	Klient jako osoba; psychologické charakteristiky	186
19.4	Role klienta v komunitě	188
19.5	Hierarchie klientů; privilegia a sankce	189
20.	Stupně (fáze) léčby	191
20.1	Význam strukturování léčebného pobytu	191
20.2	Období před nástupem do terapeutické komunity	193
20.3	Nástup do terapeutické komunity	194
20.4	„Nultá“ fáze	195
20.5	První fáze	195
20.6	Druhá fáze	197
20.7	Třetí fáze	198
20.8	Období po ukončení léčby v terapeutické komunitě	200
21.	Proces změny	201
21.1	Specifické rysy léčebného procesu	201
21.2	Katalyzátory terapeutického procesu	202
21.3	Sounáležitost, podpora a porozumění	205
21.4	Struktura a dynamika	207
21.5	Fáze léčby a proces změny	208
22.	Komplikace léčby.	211
22.1	Craving (bažení).	211
22.2	Relaps	212
22.3	Předčasné ukončení léčby (drop out)	215
23.	Tým terapeutické komunity.	219
23.1	Složení a uspořádání týmu	219
23.2	Funkce týmu v procesu a organizaci	220
23.3	Osobnost a chování člena týmu	221
23.4	Vztahy členů týmu ke klientům	223
23.5	Ex-useři v týmu terapeutické komunity	226
24.	Osobní a profesionální rozvoj členů týmu	229
24.1	Přínos terapeutické komunity pro pracovníky	229
24.2	Podmínky přínosu	230
24.3	Podpora a vnitřní týmová práce	231
24.4	Reflektivní setkání	231
24.5	Supervize	233
24.6	Výcvik a vzdělávání.	234
24.7	Dobrá péče o sebe	236
25.	Duch komunity	239
25.1	Atmosféra	239
25.2	Moc	241
25.3	Ovlivňování mysli.	241
25.4	Spiritualita.	244
25.5	Paralelní procesy	247

ČÁST 5: TERAPEUTICKÉ KOMUNITY PRO DROGOVĚ ZÁVISLÉ
– ROZŠÍŘOVÁNÍ MOŽNOSTÍ A MEZE ZMĚN

26.	Dialog mezi výzkumem a praxí	251
26.1	Výzkum terapeutických komunit – vývoj a charakteristiky	251

26.2	Výzkumná témata a kritéria	252
26.3	Problémy výzkumu terapeutických komunit pro drogově závislé	255
27.	Úspěšná léčba a její předpoklady	259
27.1	Výsledky léčby a prediktory úspěšnosti	259
27.2	Úspěšnost léčby a význam abstinence	260
27.3	Úspěšnost léčby a životní změny	262
27.4	Průběžné indikátory: retence a vypadnutí	264
27.5	Dokončení léčby	265
27.6	Proces, obsah a kontinuita léčby	266
28.	Reformy terapeutických komunit – modifikace v jiném prostředí	269
28.1	Výzkum jako podnět pro změny	269
28.2	Parametry změn – faktor prostředí	270
28.3	Terapeutické komunity ve věznicích	270
28.4	Terapeutické komunity ve zdravotnických a sociálních institucích.	274
28.5	Terapeutické komunity v denní péči	275
29.	Terapeutické komunity pro specifické cílové skupiny	277
29.1	Parametry změn – faktor cílových skupin.	277
29.2	Klienti s problematikou HIV/AIDS	277
29.3	Klienti závislí na stimulačních drogách	278
29.4	Klienti zneužívající alkohol a návyková léčiva	280
29.5	Adolescenti	281
29.6	Závislé matky s dětmi	282
30.	Nové metody a služby	285
30.1	Parametry změn – faktor metod a služeb	285
30.2	Speciální lékařská péče a zdravotní výchova	285
30.3	Prevence relapsu	287
30.4	Práce s motivací.	288
30.5	Program 12 kroků	291
30.6	Metadon v terapeutické komunitě.	292
30.7	Terapeutická komunita v systémech péče.	293
31.	Ženy jako specifická cílová skupina	295
31.1	Genderová specifika žen-uživatelek drog	295
31.2	Genderově vstřícné léčebné programy	296
31.3	Genderový problém v terapeutických komunitách pro drogově závislé	298
31.4	Genderová vstřícnost v koedukovaných terapeutických komunitách.	300
31.5	Genderové téma v terapeutických komunitách pro drogově závislé v České republice	302
32.	Léčba duálních diagnóz	305
32.1	Duální diagnózy u uživatelů drog	305
32.2	Duální diagnózy v terapeutických komunitách pro drogově závislé	306
32.3	Problém osobnosti klienta terapeutické komunity	307
32.4	Léčba s dvojím ohniskem pro klienty s dvojitou diagnózou – terapeutické komunity v USA	308
32.5	Integrovaná strategie údržavy – terapeutické komunity v Evropě	309
32.6	Problém duálních diagnóz v České republice.	310
33.	Práce s rodinou klienta	313
33.1	Vývoj přístupu k rodině	313
33.2	Práce s rodinou a problém terapeutických perspektiv	314
33.3	Rodinná terapie – indikace, techniky a cíle	315
33.4	Skupiny s blízkými	317

33.5	Další formy práce s rodinou.	318
33.6	Práce s rodinami klientů terapeutických komunit v České republice.	320
34.	Změny a meze změn	321
34.1	Změny terapeutických komunit v měnícím se světě	321
34.2	Kritická témata reforem terapeutických komunit	323
34.3	Co se nemůže změnit	326
34.4	Identita terapeutických komunit v USA a v Evropě	328
35.	České terapeutické komunity pro drogově závislé v mezinárodním kontextu	333
35.1	Samostatné terapeutické komunity a „evropský model“	333
35.2	Samostatné terapeutické komunity – česká a zahraniční praxe	335
35.3	Samostatné terapeutické komunity – výsledky a indikátory úspěšnosti	337
35.4	Aplikace modelu terapeutické komunity	339
35.5	Co je terapeutická komunita v České republice.	341
	Seznam vybraných zkratk	343
	Přehled tabulek	345
	Literatura	347
	Přílohy	363